

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за академичната длъжност професор
по научното направление 1.3 Педагогика на обучението
по чужд език (английски език), обявен в ДВ 41/01.06.2012

В конкурса участва един кандидат, доцент д-р Тодор Крумов Шопов. Тъй като става дума за академична длъжност, кандидатът трябва да се оценява многостранно. Ще разгледам поотделно научната продукция, преподавателската дейност, експертната дейност и други аспекти, които оформят цялостния облик на кандидата.

Научна продукция

Научната продукция на Т. Шопов е изключително богата и разнообразна: 11 статии в специализирани научни издания (3 в чужбина); 26 статии в сборници (15 в чужбина); 9 книги (5 в чужбина); 2 университетски учебника; 5 учебни помагала. Публикациите са обединени около една централна тема – езиковото възприемане и взаиморазбирането. Тази тема е разгърната в полето на различни дисциплини, анализирана е с разнообразни изследователски апарати и накрая е обобщена в двете най-нови книги на автора *Говорят на други езици* (социолингвистика) 2011 г. и *И даде човекът имена* (психолингвистика) 2012 г.

Самият кандидат определя в авторската справка за приносите четири аспекта. Три от тях (без правния език): методика на обучението по английски език; анализ на междуезиковото разбиране; социолингвистичен и психолингвистичен интерфейс на методиката на преподаването, са

взаимосвързани и изграждат един монолитен образ на кандидата. За разлика от други случаи когато публикациите целят по-скоро количество и не са тематично и методологически свързани, в трудовете на Т. Шопов забелязваме упорит интерес към една тематика, но анализирана по различни начини.

Две са характеристиките, които откривам в цялостната продукция на кандидата и те са взаимосвързани – интердисциплинарен подход и анализ на многоезичието. В методологически план това изисква специфичен подход към изследваното явление, езика, и това е цялостносистемният подход. В първите три книги представени за конкурса *Whole Language, Whole Person, Understanding Babel* и *Съвременни езици* това изискване е изпълнено перфектно в рамките на холистичния подход към езиковата структура. В най-голяма степен това важи за третата книга, в която не виждам какво още може да се добави.

Осъзнавайки че възможностите на този подход, колкото и плодотворен, са вече изчерпани, в двете си последни книги Т. Шопов преминава към още по-широкомащабен подход. Той поставя самия език в контекста на неговото съществуване – от една страна мисленето и познанието и от друга, човешкото общество. Искам да обърна специално внимание на тази градация във възгледите на Т. Шопов защото тя говори, от една страна, за постигната творческа зрялост и от друга, за изключително широка научна компетентност. Използваната литература е съвременна, с широк диапазон и релевантна за изследваните проблеми. В същото време са привлечени и автори и теории, които на пръв поглед нямат пряка връзка с проблема. Но именно в това намирам методологическите достоинства в трудовете на Т. Шопов. Днес, когато достъпът до емпиричните данни и научната литература е лесен,

изследователското умение трябва да търсим в методологията. Само тя не е дадена наготово.

Т. Шопов е успял, чрез научната си продукция, да превърне методиката на чуждоезиковото обучение от скромна малка сестра и на педагогиката и на лингвистиката в равноправен клон на научното знание. Както подобава на днешното състояние на научните изследвания, границите между науките се стопяват и методологията трябва да се приспособи към това. Научните трудове на Т. Шопов отразяват именно тази тенденция. Но за да може един изследовател да постигне това е нужна огромна начетеност и творческа зрялост. Именно така бих определила продукцията на кандидата.

Ако погледнем и другите заглавия на трудовете на кандидата, които не са представени пряко за конкурса, и особено многобройните цитирания на трудовете му от престижни автори от най-различни страни, ще открием още много доказателства за отличните качества на продукцията на кандидата. Съвсем не е без значение че от 49 цитирания 35 са от чуждестранни автори в чуждестранни списания.

В съвременния свят на глобализация владенето на чужди езици и взаимното разбиране и в по-широк смисъл придобиват решаващо значение. Трябва да отбележа че анализът на междуезиковото разбиране е съвсем нова научна област. Т. Шопов е един от основателите на тези изследвания и днес сред водещите специалисти в областта. Това личи от двете книги посветени на тази тематика. Всъщност книгата *Understanding Babel* е първата научна публикация по темата изобщо и слага началото на подобни изследвания. На тази тематика са посветени и множество статии на кандидата и доклади на международни конференции.

В двете най-нови публикации на Т. Шопов проблемът за втория език е поставен на нова теоретична основа. Тя допълва и усъвършенства педагогическия аспект. Става дума за разглеждане на проблема в контекста на социолингвистиката и психолингвистиката. Както се изразява сам авторът „това позволява да се изяснят принципите на постметодическата педагогика на комуникативното учене“. Но заедно с това този нов подход предлага възможности и за създаване на нови методи на учене. Комуникативната компетентност на учещите се съотнася с познавателни и социални структури. Комуникативният процес се разглежда като улесняващ социализацията, взаимовръзката „учещ-култура“. Този акцент почива на вече широко приетото положение че комуникацията и социализацията са ключови моменти при развитието на детето.

Преподавателска дейност

В биографията си Шопов пише че преподава Методика на чуждоезиковото обучение. Въпреки че днес това наименование звучи малко остаряло, Т. Шопов е успял да превърне полето на преподавателската и научната си дейност в напълно нов терен.

Забележете че написаните от него учебници, учебни помагала и програми обхващат обучението по чужд език от детската градина, всички класове на училищата, до студентската скамейка. Ако проследим съдържанието на тези учебници отново изпъква същата характерна черта – холистичен подход към усвояването на чуждите езици, разработване на методики за обучение, но и за взаиморазбиране при повече от един чужд език.

Отделно внимание заслужават разработките му свързани със специализираната методика на ранното езиково учене. Освен системата учебници за българските училища, Шопов публикува и *Университетски курс по ранно чуждоезиково обучение* (в съавторство). В него е направен анализ на състоянието на ранното обучение по чужди езици и се предлага нова ефективна методика. Темата е развита и в статията *Ранното езиково обучение в българските училища* (2011). Тези идеи са приложени в първите учебници по английски език за детските градини *English for little children* и в системата от учебници за началните училища *I wonder*.

Експертна дейност

Това е един от редките случаи когато, при оценяване на достоинства на един кандидат, трябва специално да се спрем на дейността му като експерт.

На първо място трябва да отбележа приносите на Т. Шопов в областта на качеството на висшето образование на национално и европейско равнище. Той е член на Националната агенция за оценяване и акредитация, вицепрезидент на Централноевропейската организация за акредитация CEENQA и участва в научноизследователски проекти по управление на висшето образование. Последната му публикация по темата е представена на срещата на министрите на образованието в Процеса Болоня, състояла се в Букурещ през 2012 г.

За нашата страна такова съчетание е рядкост. Т. Шопов разрушава и двата прототипни за нашата действителност образи – на кабинетния учен и на „професионалния“ експерт, който няма никаква теоретична подготовка по тематиката. В този случай имаме една идеална комбинация

от високо компетентен и много продуктивен изследовател, човек с богата преподавателска практика на различни равнища на обучение и запознат в детайли с европейските практики и организации, свързани с чуждоезиковото обучение и висшето образование. Трябва да отбележа също че дейността му представя достойно страната ни на научни форуми и в европейските образователни институции.

Познавам научното развитие на Т. Шопов още от студентските му години и днес, когато трябва да се произнеса по избирането му за професор, чувствам лична удовлетвореност. Той израствна като подчертано творческа личност в една област, която на пръв поглед не предлага големи възможности за творчески размах. Но той успя да създаде свой собствен облик на методиката на чуждоезиковото обучение, да я нареди достойно до другите клонове на хуманитарните науки. Тъй като съм работила с него, много лесно мога да определя двете качества, които бележат постиженията му и като учен и като преподавател – изключителна начетеност в областта на педагогиката, лингвистиката, теорията на познанието, психологията и социологията и широта на възгледите. Това му дава възможност да подхожда непредубедено към различни теории, новаторски да съчетава подходи и в същото време да не губи способността си за трезва преценка.

Оценките ми може да изглеждат на някои преувеличени. Но в дългогодишния си опит като автор на много рецензии рядко съм срещала такава безапелационна кандидатура. Пълният списък на публикациите е повече от впечатляващ, допълнен с многобройните цитирания от чужди автори, публикации в чужди авторитетни издания и участие на важни форуми. Преподавателската дейност, която за мен и с равностойна тежест, също е разнообразна и последователна.

Като обобщение на всичко казано дотук смятам че процедурата за тази професура е доста закъсняла. Оценявам кандидата много високо и без всякакво съмнение давам своя положителен вот за присъждането на доцент Тодор Шопов на академичната длъжност професор.

2 ноември 2012 г.

Рецензент:

София

професор дфн Майя Пенчева